

บทที่ 3

ตัวชี้วัดสถานการณ์ทางสังคม

ข้อมูล จปฐ. เป็นข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบทที่ใช้สำหรับการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้ดียิ่งขึ้น อย่างน้อยผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน โดยมีกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบในการประสานการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ทุกครัวเรือนในเขตชนบท

จปฐ. หรือความจำเป็นพื้นฐาน หมายถึง ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ แต่ละคนในสังคมหรือความต้องการขั้นต่ำที่ชาวบ้านทุกคนหรือชุมชน ควรจะมีหรือควรจะเป็น เพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขพอสมควร (พออยู่พอกิน) ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ จปฐ. จึงเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ประชาชนในหมู่บ้านรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ว่าบรรลุตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานแล้วหรือไม่ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่กำหนดปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขโดยใช้ข้อมูล จปฐ. ที่มีอยู่และดำเนินการแก้ไขปัญหาชุมชน ตลอดจนประเมินผลการดำเนินงาน

ในส่วนของภาครัฐสามารถใช้ข้อมูล จปฐ. เป็นแนวทางในการคัดเลือกโครงการต่าง ๆ ของรัฐให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการวางแผนระดับ ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติต่อไป

ตัวชี้วัดใน จปฐ. ได้มีการปรับปรุงเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2528 จนกระทั่งปัจจุบัน การเก็บข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีการปรับปรุงเครื่องชี้วัด จปฐ. เป็น 6 หมวด 37 ตัวชี้วัด คือ สุขภาพดี มีบ้านอาศัย ฝึกลูกไปโรงเรียน รายได้ก้าวหน้า ปลุกฝังค่านิยมไทย ร่วมใจพัฒนา โดยกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเป็นอัตราร้อยละเพื่อให้ผู้สำรวจจะระบุได้ว่าหมู่บ้านแต่ละแห่งมีปัญหาประเภทใด ที่ไม่ผ่านเกณฑ์และต้องเร่งแก้ไขผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2546 มีดังนี้

รวบรวมจัดเก็บข้อมูลจาก	75	จังหวัด
	875	อำเภอ
	7,333	ตำบล
	75,244	หมู่บ้าน

เปรียบเทียบจำนวนตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน(รายภาค)

ภาค	จำนวนจังหวัด	จำนวนตัวชี้วัด ที่ผ่านเกณฑ์	จำนวนตัวชี้วัด ที่ไม่ผ่านเกณฑ์
กลาง	25	11	26
ตะวันออกเฉียงเหนือ	19	9	28
เหนือ	17	8	29
ใต้	14	10	27

ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของทุกภาค (รายหมวด)

ตัวชี้วัด	เนื้อหา
หมวดที่ 1 สุขภาพดี	
1	หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด
2	แม่ที่คลอดลูกได้รับทำคลอด/ดูแลหลังคลอด
3	เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4	เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนครบ
6	เด็ก - 5 ปี กินอาหารเหมาะสม/ เพียงพอ
7	เด็ก 6-15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วน
8	เด็ก 6-12 ปี รับฉีควัคซีนป้องกันโรคครบ
10	ครัวเรือนมีความรู้การใช้ยาถูกต้องเหมาะสม
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย	
12	ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
15	ครัวเรือนจัดบ้านเรือน/บริเวณถูกสุขลักษณะ
16	ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
17	ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกต้อง
18	ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
19	ครัวเรือนมีความอบอุ่น
หมวดที่ 3 ฝักใฝ่การศึกษา	
20	เด็กอายุ 3-5 ปี รับบริการเตรียมความพร้อม
21	เด็กอายุ 6-15 ปี รับการศึกษาภาคบังคับ
24	คนอายุ 15-60 ปี เต็ม อ่านออก/เขียนไทยได้
25	คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสาร

ตัวชี้วัด	เนื้อหา
หมวดที่ 5 ปลุกฝังค่านิยมไทย	
29	คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา
31	คนตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไปปฏิบัติกิจกรรมศาสนา
32	คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่
33	คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่
หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา	
36	ครัวเรือนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะหมู่บ้าน
37	คนที่มีสิทธิ์ได้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

จากตัวชี้วัดในความจำเป็นพื้นฐานจำนวน 37 ตัว มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยตรงและเห็นได้ชัดเจน จำนวน 5 ตัว ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 12	ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
ตัวชี้วัดที่ 19	ครอบครัวมีความอบอุ่น
ตัวชี้วัดที่ 27	คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาท
ตัวชี้วัดที่ 32	คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่
ตัวชี้วัดที่ 33	คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่

โดยได้นำตัวชี้วัดทั้ง 5 ตัว มารวบรวมและประมวลเพื่อชี้ให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่ไม่ผ่านเกณฑ์อยู่ที่จังหวัดและอำเภอใด สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนางานตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อไป